

Compensatory control, system justification and political behavior

Drače Saša

E-mail: dracesasa@gmail.com

Filozofski fakultet u Beogradu

EASP Workshoop, March 17-20, 2017

Političko ponašanje

Primjeri političkog ponašanja

- Glasanje
  - Zaokružiti ime stranke ili kandidata na glasačkom listiću
- Učešće u socijalnim pokretima, političkim strankama
  - Anti-gay demonstracije...
- Svi proksimalni uzroci budućeg političkog ponašanja
  - Stavovi, vjerovanja, ideologija...

- **Važnost kontrole**
- **Fenomen kompenzacije kontrole**
  - Kognitivna distorzija realnosti
  - Religioznost i vjera u Boga
  - Podržavanje društvenih sistema: Vjera u vladu i državne institucije

Vaznost kontrole

Osjećaj kontrole i psihološka dobrobit

- Visok osjećaj kontrole je povezan sa pozitivnim psihološkim ishodima koji uključuju dobro mentalno zdravlje i nisku razinu stresa (Langer & Rodin, 1976; Taylor & Brown, 1984).

Vaznost kontrole

Zasto osobe zele imati kontrolu?

- Osjećaj kontrole nas štiti od prijeteće spoznaje da značajni životni događaji mogu biti rezultat puke slučajnosti.
- Spoznaja da u svijetu u kojem živimo vlada kaos izaziva strah i anksioznost.

Fenomen kompenzacije kontrole

Šta se dešava u odsustvu lične kontrole?

- Uprkos potrebi da svijet percipiramo kao predvidljivo mjesto, razne okolnosti mogu dovesti do značajnih varijacija u percepciji osobne kontrole
  - Teroristički napadi, ratovi, ekonomske krize...
- U takvim situacijama, osobe su razvile razne kompenzacijske strategije kako bi sačuvale osjećaj sklada i smanjile anksioznost.

Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Whitson & Galinsky (2008)

- Gubitak kontrole i perceptivna transformacija realnosti
  - Whitson, J.A., & Galinsky, A.D. (2008). Lacking control increases illusory pattern perception. *Science*, 322, 115–117.

Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Whitson & Galinsky (2008)

- Za razliku od bogate djece, djeca nižeg SES precjenjuju dimenzije novčića (Bruner & Goodman, 1947)
- Gladne osobe više opažaju hranu na dvosmislenim fotografijama (Levine, Chein, & Murphy, 1942)
- Dakle, potreba da u odsustvu kontrole svijet učinimo predvidljivim bi također trebala izazvati odgovarajuće transformacije na perceptivnoj razini.

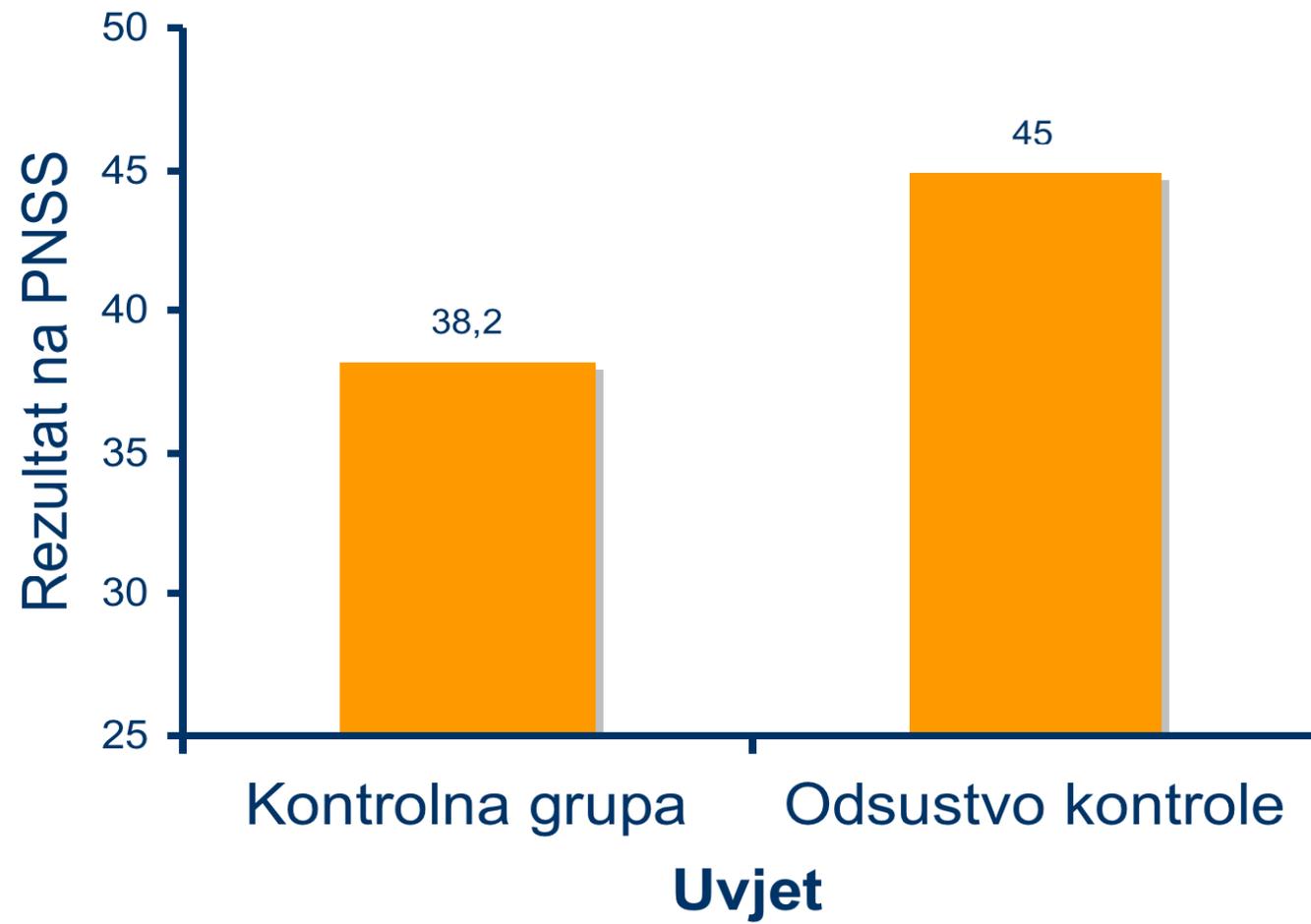
Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Whitson & Galinsky (2008, Studija 1)

- Manipulacija odsustva kontrole
  - Učesnici dobivaju feedback koji ne ovisi o njihovom stvarnom uradku u zadatku
  - Kontrolna grupa obavlja isti zadatak bez povratne informacije
- Svi učesnici trebaju popuniti *Personal Need for Structure Scale* (PNSS)
  - ...mjeri potrebu da posmatramo svijet u pojednostavljenoj i predvidljivoj formi.
  - It upsets me to go into a situation without knowing what I can expect from it.

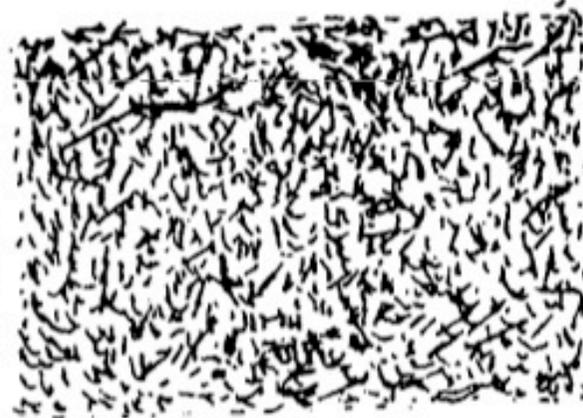
Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Whitson & Galinsky (2008, Studija 2)

- Manipulacija odsustva kontrole
  - Ista kao u Studiji 1
- Mjera - Snowy picture task
  - Učesnici trebaju uočiti prisustvo slike koja se nazire u oblaku crnih i bijelih tačaka
    - 12 čestica na kojima je slika prisutna
    - 12 čestica bez ikakve slike

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

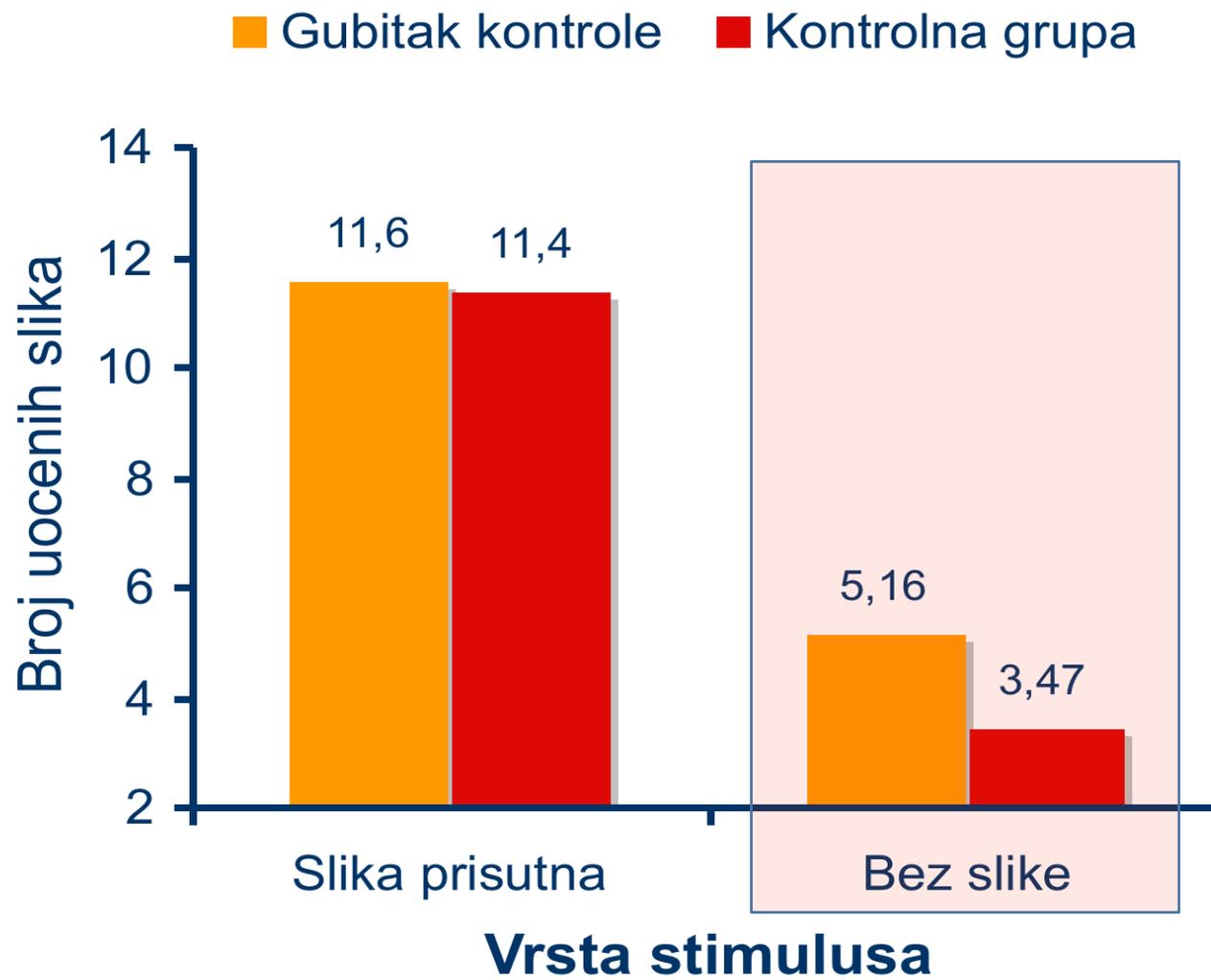

5. _____

6. _____

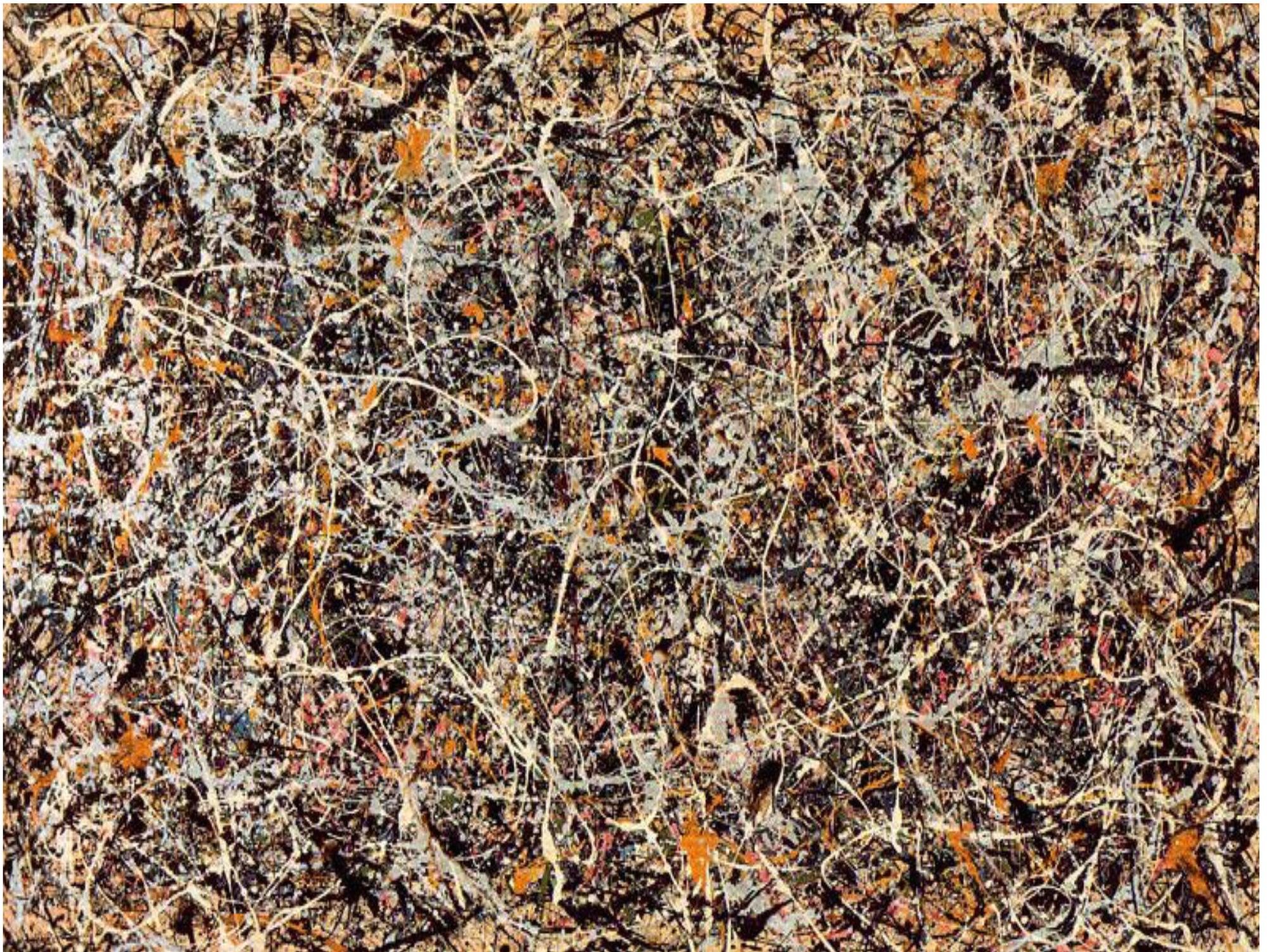
Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Whitson & Galinsky (2008)

- Privremeni gubitak kontrole povećava subjektivnu potrebu za strukturom (Studija 1) i sklonost ka percepciji iluzornih obrazaca (Studija 2).
- Kognitivna distorzija realnosti kako bi vratili svijet u prvobitno (uređeno) stanje.

Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Whitson & Galinsky (2008, Studija 3)

- Gubitak kontrole vodi ka uspostavljanju uzročno-posljedične relacije između potpuno neovisnih događaja

Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Jovanović & Drače (u pripremi)

- Mjera osobne kontrole
  - Neke osobe smatraju da imaju slobodu izbora i kontrolu nad vlastitim životima, dok druge osobe imaju osjećaj da sve što rade nema stvarnog efekta na ono što im se događa u životu. Molimo Vas da naznačite **u kojoj mjeri Vi smatrate da imate kontrolu nad vlastitim životom.**
- Mjera vjerovanja u teorije zavjere
  - Razni politički i socijalni događaji (npr., teroristički napad 11/09/2011) su predmet rasprava među ljudima. S tim u vezi, često se može čuti da je *zvanična verzija* ovih događaja pokušaj sakrivanja prave istine od šire javnosti. Prema nekima ova *zvanična verzija* je izmišljena sa namjerom da se prikrije činjenica da su ovakvi događaji unaprijed planirani i u tajnosti pripremani od strane moćnih organizacija (npr., tajne službe ili vlade nekih zemalja).

Kompenzacija kontrole na kognitivnoj razini

Jovanović & Drače (u pripremi)

- Osobe sa niskim osjećajem kontrole su sklonije vjerovanju u postojanje teorija zavjere.
- Zašto?

Fenomen kompenzacije kontrnole

Eksterni sistemi kompenzacije kontrole

- Jedan od načina da sačuvamo percepciju sklada i stabilnosti (u odsustvu lične kontrole) podrazumjeva oslanjanje na eksterne izvore kontrole kao što su Vlada i Bog.
- Oslanjanje na eksterne sisteme ne povećava percepciju lične kontrole, ali utiče na spoznaju da je svijet u kojem živimo uredeno i predvidljivo mjesto.

Oslanjanje na natprirodne sile: Vjera u Boga

Korelacijski nalazi

- Marginalizirane socijalne grupe se više okreću religiji (Argyle & Beit-Hallami, 1975; Gurin, Veroff, & Feld, 1960; Pargament, 1997).
- Osobe niskog SES se više mole Bogu (Baker 2008), više vjeruju u postojanje Božije kontrole (Schieman, 2010) i prihvataju konzervativnije teološko učenje (Reimer 2010) nego osobe višeg SES.

Oslanjanje na natprirodne sile: Vjera u Boga

Kay, Gaucher, Napier, Callan, & Laurin (2008, Studija 1)

- Gubitak kontrole i vjerovanje u Boga

Kay, A.C. et al. (2008). God and the government: Testing a compensatory control mechanism for the support of external systems. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95, 18–35.

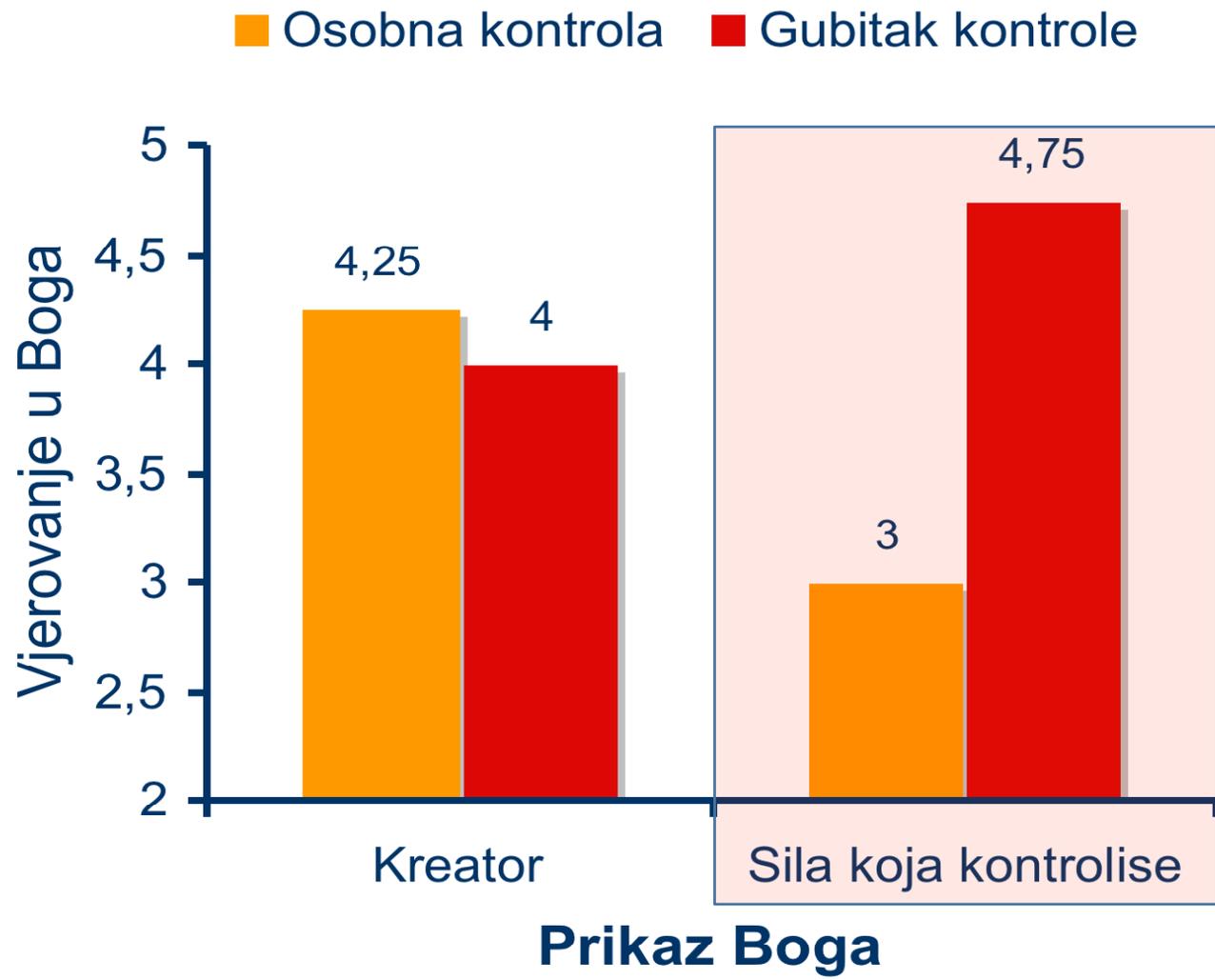
Oslanjanje na natprirodne sile: Vjera u Boga

Kay, Gaucher, Napier, Callan, & Laurin (2008, Studija 1)

- Manipulacija individualnog osjećaja kontrole
  - Učesnici se trebaju prisjetiti jednog **pozitivnog događaja** koji se desio u bliskoj prošlosti i u kojem su imali visoku *versus* nisku razinu (osjećaj) kontrole
- Manipulacija prikaza Boga
  - Bog kao kreator *versus* Bog kao sila koja kontroliše
    - "To what extent do you think it is feasible that God, or some type of nonhuman entity, created the universe?"
    - "To what extent do you think it is feasible that God, or some type of nonhuman entity, is in control, at least in part, of the events within our universe?"

Oslanjanje na natprirodne sile: Vjera u Boga

Kay, Gaucher, Napier, Callan, & Laurin (2008, Studija 1)

- Smanjen osjećaj kontrole vodi ka vjerovanju u kontrolirajućeg Boga.
- Kako objasniti visoku prevalenciju religioznosti u BiH i Srbiji?
  - Normativni konformizam
  - **Kompenzacija nedostatka kontrole**

Oslanjanje na natprirodne sile: Vjera u Boga

Drače, Efendić & Hadžiahmetović (2015)

- Religioznost i stavovi prema vanjskim grupama
  - Drače, S., Efendić, E., Hadžiahmetović, N. (2015). The relation among intrinsic religiosity, religious fundamentalism and attitudes towards out-groups in Muslims from Bosnia and Herzegovina. *Primenjena psihologija*. 8(4), 379-394.

Oslanjanje na natprirodne sile: Vjera u Boga

Drače, Efendić & Hadžiahmetović (2015)

- Religioznost negativno korelira sa stavovima prema vanjskim grupama koje odstupaju od religijske dogme.
  - Ateisti, homoseksualci
- Slični rezultati su dobiveni i u slučaju etničkih grupa
  - Veća razina religioznosti na različitim skalama je povezana sa većom afektivnom distancom prema Srbima i Hrvatima.

Fenomen kompenzacije kontrnole

Kompenzacija kontrole kroz vjerovanje u Vladu i institucije

- Osobe konstantno brane ili opravdavaju sociopolitičke sisteme u kojima žive (Jost, Banaji, & Nosek, 2004).
- Opravdavanje pomenutih sistema je ustaljeno jer osobe žele živjeti u svijetu koji je uređen i predvidljiv, a to im mogu omogućiti zakoni i pravila, odnosno struktura koju nude država i državne institucije.
- Vjera u institucije ne povećava individualnu kontrolu ali doprinosi osjećaju da ono što se dešava u našem socijalnom okruženju nije rezultat puke slučajnosti.

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Kay, Gaucher, Napier, Callan, & Laurin (2008, Studija 3)

- Medunarodna studija vrijednosti na reprezentativnom uzorku koji predstavlja 85 % svjetske populacije.
- Mjera kontrole
  - Some people feel they have control over their lives, while other people feel that what they do has no real effect on what happens to them”; how much control you feel on a scale ranging from 1 (*none at all*) to 10 (*a great deal*)
- Ostale individualne varijable
  - Dob, spol, politička orijentacija (desničari vs. ljevičari)

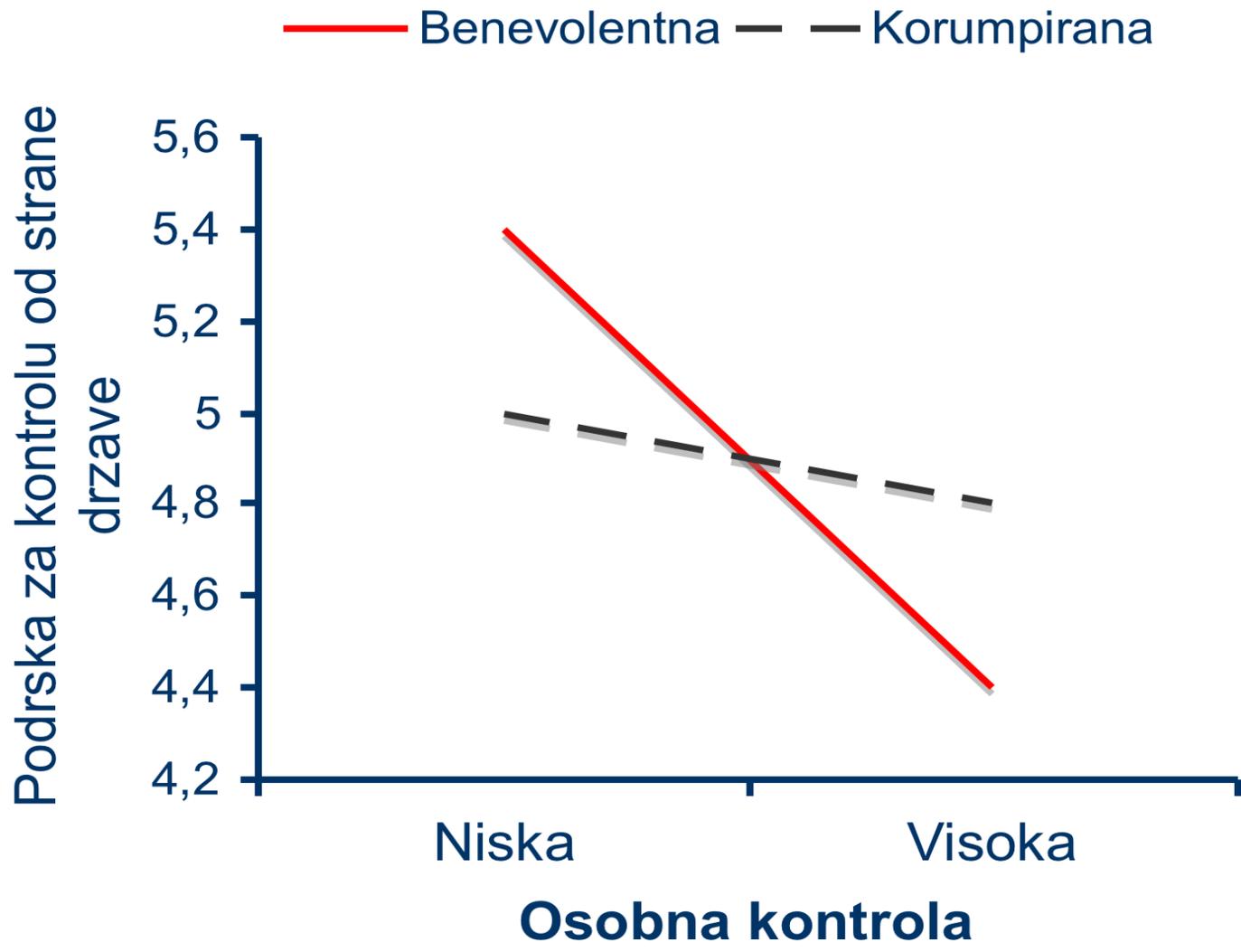
Oslanjanje na drustvene sisteme: Podrzavanje vlade

Kay, Gaucher, Napier, Callan & Laurin (2008, Studija 3)

- Podrška preuzimanju kontrole od strane vlade
  - People should take more responsibility to provide for themselves *versus* The government should take more responsibility to ensure that everyone is provided for
- Benevolentnost vlade
  - The Corruption Perceptions Index ranging from 1 (*most corrupt*) to 10 (*least corrupt*)

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Kay, Gaucher, Napier, Callan, & Laurin (2008, Studija 3)

- Relacija između osobne kontrole i odobravanja kontrole od strane vlade je veća kada osobe smatraju da je vlada benevolentna
- Relacija postoji čak i u zemljama u kojima je vlada percipirana kao korumpirana
- Dakle, vjera u Boga je samo jedna od strategija koje osobe koriste kako bi kompenzirale nedostatak osobne kontrole.

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Jost, Glaser, Kruglanski & Sulloway (2003)

- Uloga političkog konzervatizma?
  - Jost, J. T. et al. (2003). Political conservatism as motivated social cognition. *Psychological Bulletin*, 129, 339–375.

Oslanjanje na društvene sisteme: Podržavanje vlade

Jost, Glaser, Kruglanski & Sulloway (2003)

- Politički konzervatizam smanjuje strah i nesigurnost u svakodnevnicima
  - Prikazuje svijet na jednostavan način (u crno-bijeloj tehnici, bez nijansiranja stvarnosti)
  - Svaka stvar na svom mjestu!
- Desničarska ideološka uvjerenja su posebno atraktivna za osobe koje su motivirane da izbjegnu nesigurnost

Oslanjanje na drustvene sisteme: Podrzavanje vlade

Jost, Glaser, Kruglanski & Sulloway (2003)

Measures	Konservatism
Need for order, structure, closure	0.26
Intolerance of ambiguity	0.34*
Openness	- 0.32

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Nail & McGregor (2009)

- Konzervativni preokret u stavovima nakon 09/11/2001.
  - Nail, P. R., & McGregor, I. (2009). Conservative Shift among Liberals and Conservatives Following 9/11/01. *Social Justice Research*, 22, 231-240.

Oslanjanje na drustvene sisteme: Podrzavanje vlade

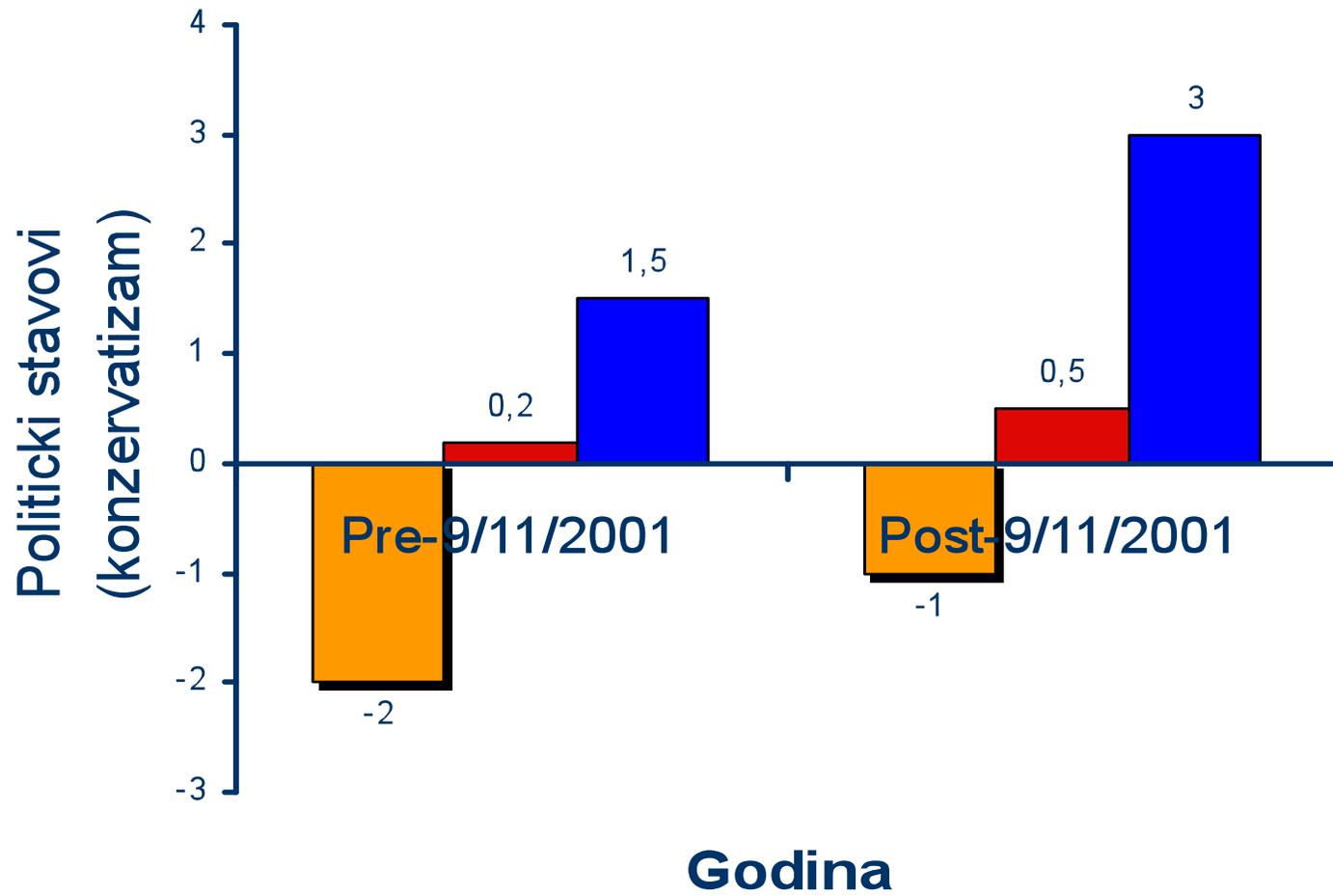

Nail & McGregor (2009)

- Dva neovisna uzorka odraslih osoba iz ne-studentske populacije
  - Uzorak 1 (Oktobar-Novembar 2000)
  - Uzorak 2 (Oktobar-Novembar 2001)
- Političko opredjeljenje
  - Single item scale ranging from 1 (*very liberal*) to 5 (*very conservative*)
- Politički stavovi
  - Osam itema: The American Civil Liberties Union, Liberals, Republicans, George W. Bush, Socialized Medicine, Conservatives, Feminists, and Increasing Military Spending

Liberali Umjereni Konzervativci

Oslanjanje na društvene sisteme: Podržavanje vlade

Nail & McGregor (2009)

- Politički stavovi postaju znatno konzervativniji nakon napada 11/09/2001.
- Ideološke promjene jednako zahvataju liberale, umjerene i konzervativce.
- Konzervatizam kao odgovor na prijeteće situacije

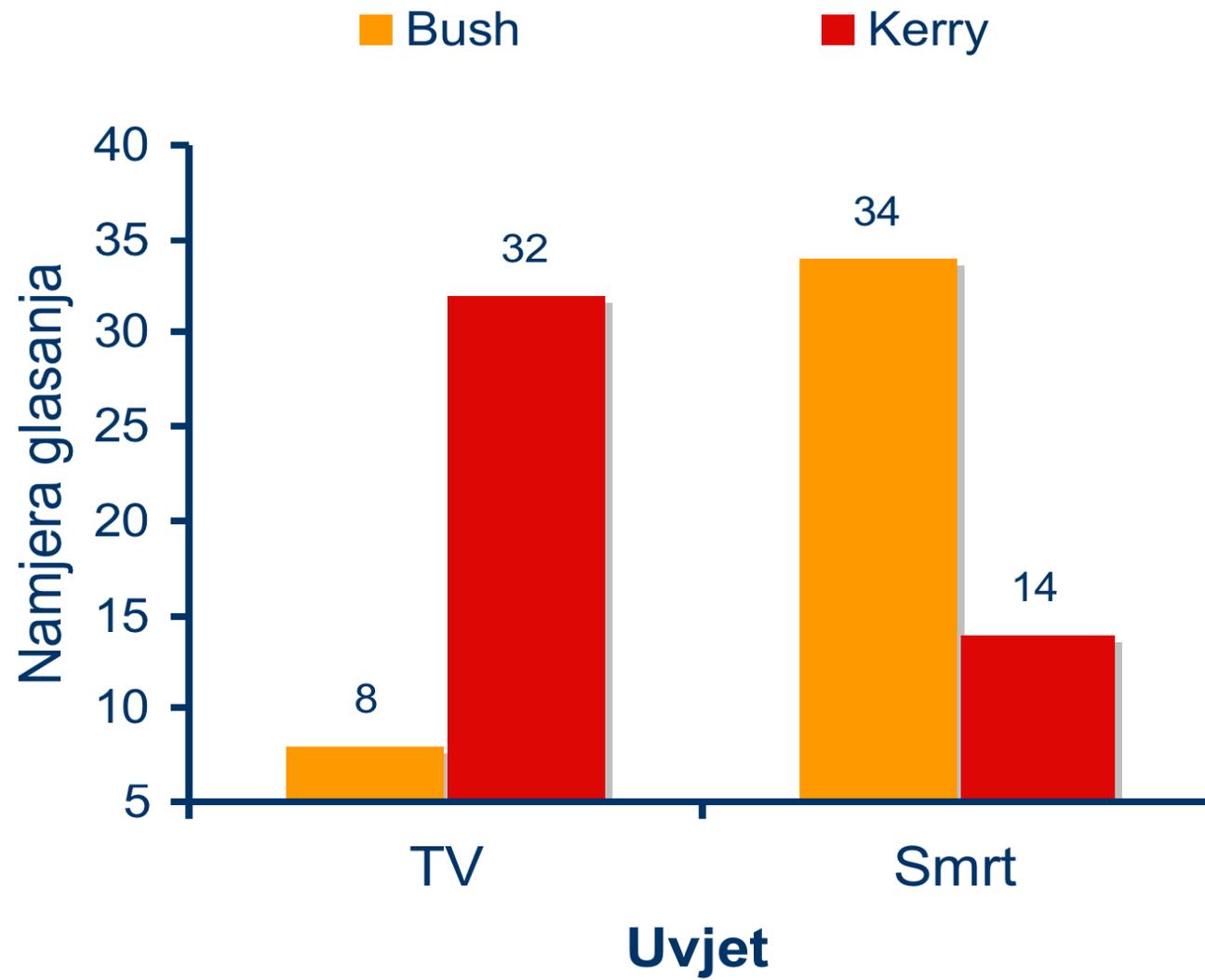
Oslanjanje na drustvene sisteme: Podrzavanje vlade

Cohen et al. (2005)

- Prijetnja i namjera glasanja
  - Cohen, F., Ogilvie, D. M., Solomon, S., Greenberg, J., & Pyszczynski, T. (2005). American roulette: The effect of reminders of death on support for George W. Bush in the 2004 presidential election. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 5, 177–87.

Oslanjanje na društvene sisteme: Podržavanje vlade

Cohen et al. (2005)

- U uvjetu prijetnje broj glasova za Busha se povećava za 400% donoseći mu prednost nad Kerryjem u omjeru 2:1 (32 vs. 14).

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Mirisola et al. (2014)

- Relacija između društvene prijetnje, kompenzacije kontrole i RWA
- Mirisola, A., Rocco, M., Russo, S., Spagna, G., & Vieno, A. (2014). Societal threat to safety, compensatory control, and right-wing authoritarianism. *Political Psychology*, 35(6), Dec, 2014 pp. 795-812.

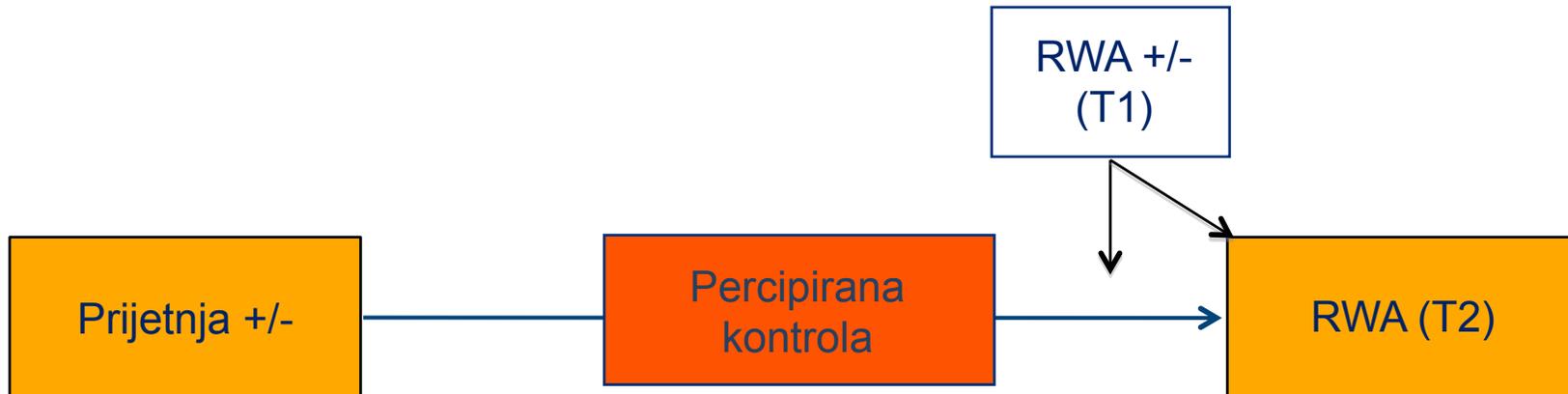

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Mirisola et al. (2014)

- Manipulacija prijetnje
  - Italy in 2020 was presented as one of the most secure nations in the world and the Italians as believing they live in one of the best periods of the human history.
  - ...as a very dangerous place, in which home burglaries are a common experience, and people avoid walking alone at night because armed squads control many city districts and regularly engage in assault and robbery
- Mjere
  - RWA T1 & T2 (prije i nakon manipulacije prijetnje)
  - Osjećaj kontrole T2 –T1 (prije – nakon manipulacije prijetnje)

Moderirana medijacija

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Mirisola et al. (2014)

- RWA služi kao odbrambeni mehanizam u prijetećim situacijama
- Usljed gubitka kontrole osobe daju podršku autoritarnim figurama koje mogu uvesti red čineći njihov svijet predvidljivim.

Oslanjanje na društvene sisteme: Podrzavanje vlade

Jovanović & Drače (u pripremi)

- Mjere
  - Na vlast u BiH bi trebao doći neko ko će zvesti strogi red i disciplinu .31
  - Mislim da bi našoj zemlji trebao jedan diktator .28
  - Ne bi mi smetalo da neka vanjska sila preuzme kontrolu u našoj zemlji .33

Oslanjanje na društvene sisteme: Podržavanje vlade

Praktične implikacije

- Da li bi mogli očekivati političke promjene na Balkanu (BiH i Srbija)?
  - Teška ekonomska kriza.
  - Konstantno prisustvo prijetnje u političkom diskursu.
  - Konzervativna politika koja pruža pojednostavljen pristup stvarnosti (međuljudske odnose je puno lakše posmatrati “crno-bijelo” nego uzeti u obzir moguće nijanse koje ukazuju na njihovu složenost).
  - Podrška i opravdavanje postojećeg sistema kako bi se smanjila nesigurnost.
  - Odsustvo političke alternative.

